ปาฐกถาธรรม

หลักธรรมนำไปสู่ความสำเร็จและ

พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงฺคโล)

ปาฐกถาธรรม

หลักธรรมนำไปสู่ความสำเร็จและสันติสุข

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
กรมประชาสัมพันธ์

วันอาทิตย์ที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕ เวลา ๘.๐๐ น.

หลักธรรมนำไปสู่ความสำเร็จและสันติสุข

เจริญสุข / เจริญพร ญาติโยมสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน

วันนี้อาตมภาพก็ได้มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรม ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยนี้

เป็นที่ทราบกันดีว่า บุคคลผู้ทำกิจการงานใดๆ หรือประกอบอาชีพใดๆ ย่อมปรารถนาให้กิจการงาน หรือการประกอบอาชีพของตนนั้นได้บรรลุความสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพ ย่อมปรารถนาให้กิจการงานหรืออาชีพของตนนั้นเจริญรุ่งเรืองและมั่นคง ให้เกิดประโยชน์ และความสันติสุข ทั้งแก่ตนเองและทั้งแก่ส่วนรวม ด้วยกันทั้งนั้น

วันนี้ อาตมภาพจึงจะได้กล่าวถึง "หลักธรรมนำไปสู่ความสำเร็จและสันติสุข" กล่าวคือ หลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่สามารถจะนำผู้กระทำกิจการงาน หรือผู้ประกอบการอาชีพที่ชอบธรรม ให้ได้รับผลสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพ ให้เจริญรุ่งเรืองและสันติสุขอย่างแท้จริง ทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่นโดยส่วนรวม ตามสมควรแก่เวลาต่อไป

"ความสันติสุขอย่างแท้จริง" ณ ที่นี้ หมายถึง ความสงบสุขที่ไม่ต้องกลับกลายเป็นปัญหาต่างๆ เช่น ความแตกแยกสามัคคี ความอิจฉาริษยา และความทะเลาะเบาะแว้งกัน อันให้เป็นเหตุให้เกิดทุกข์เดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่นได้อีก

หลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ในการกระทำกิจการงาน หรือการอาชีพ ประการแรกคือ "อิทธิบาท" (อภิ. วิภงฺ. ๓๕/๕๐๕/๒๙๒) แปลความว่า ทางแห่งความสำเร็จ กล่าวคือ ข้อปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพ นั่นเอง มี ๔ ข้อด้วยกัน บางท่านจึงเรียกว่า "อิทธิบาท ๔" คือ ฉันทะ ๑ วิริยะ ๑ จิตตะ ๑ วิมังสา ๑ ดังจะได้อธิบายขยายความต่อไป

ข้อ ๑ ฉันทะ คือ ความรัก ความพอใจ ความไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการทำงาน หรือการอาชีพที่ตนกระทำหรือดำเนินอยู่ บุคคลผู้ทำงานหรือประกอบอาชีพใด ถ้ามีใจรักที่จะทำแล้ว ย่อมจูงใจให้เกิดความสนใจเอาใจใส่ดูแลกิจการงานหรือการอาชีพนั้นโดยใกล้ชิด ให้เกิดความพากเพียรที่จะทำงานหรือการอาชีพนั้นโดยไม่ย่อท้อเบื่อหน่าย ด้วยใจจดจ่อต่อเนื่อง คอยคิดปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงานหรือการอาชีพนั้น ให้สำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพ เพราะเหตุนั้นผู้นั้นย่อมบรรลุผลสำเร็จในกิจการงานหรือในอาชีพนั้นได้ ดังพระพุทธภาษิต (ขุ. ชา. จตฺตาฬีส. ๒๗/๒๔๔๔/๕๓๓) ว่า "อนิพฺพินฺทิยการิสฺส สมฺมทตฺโถ วิปจฺจติฯ"

แปลความว่า “ประโยชน์ย่อมสำเร็จด้วยดี แก่ผู้ทำงานโดยไม่เบื่อหน่ายฯ”

แต่ถ้าไม่มีใจรักที่จะทำงาน หรือถ้าไม่พอใจในอาชีพที่ตนกระทำอยู่แล้ว ย่อมรู้สึกเบื่อหน่าย พลอยให้ไม่อยากสนใจดูแลเอาใจใส่กิจการงานนั้น พลอยให้เกิดความเกียจคร้านในการงาน ไม่มีกะจิตกะใจที่จะคิดปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงานให้ได้ผลดี การประกอบกิจการงานหรือการอาชีพของผู้นั้นย่อมไม่อาจบรรลุความสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพได้ และอาจถึงความล้มเหลวได้ ดังพระพุทธภาษิต (ขุ. ชา. จตฺตาฬีส. ๒๗/๒๔๔๔/๕๓๓) ว่า “น นิพฺพินฺทิยการิสฺส สมฺมทตฺโถ วิปจฺจติฯ” แปลความว่า “ประโยชน์ย่อมไม่สำเร็จด้วยดี แก่ผู้ทำงานด้วยความเบื่อหน่าย”

ตัวอย่าง เช่น นักเรียน นักศึกษาใดที่ไม่พอใจ หรือไม่มีใจรักเรียนในสาขาวิชา หรือในสถาบันการศึกษาที่ตนกำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ ย่อมศึกษาเล่าเรียนสาขาวิชานั้นไม่สำเร็จ หรือสำเร็จได้ด้วยยาก

เพราะเหตุนั้น เมื่อจะต้องศึกษาเล่าเรียนสาขาวิชาใด ต้องปลูก “ฉันทะ” คือ ต้องปลูกฝังจิตใจให้มีใจรักเรียนทุกสาขาวิชา ที่มีกำหนดให้เรียน แม้จะมีบางสาขาวิชาที่ตนรู้สึกไม่ชอบ หรือรู้สึกว่ายาก อันจะพลอยให้ไม่อยากเรียนก็ตาม ต้องปลูกใจรักที่จะเรียนสาขาวิชานั้นให้ได้ ต้องปลูกใจให้เกิดความสนใจ เอาใจใส่จดจ่อในบทเรียนนั้นโดยไม่เบื่อหน่าย พยายามทำความเข้าใจบทเรียนนั้นให้ดี และพากเพียรศึกษาค้นคว้าเพิ่มพูนความรู้ในวิชานั้น ย่อมบรรลุความสำเร็จด้วยดีได้ และย่อมภูมิใจในความสำเร็จนั้น แล้วก็จะกลับรู้สึกรักวิชานั้นไปเอง

หรือตัวอย่างเช่น ข้าราชการบางรายที่ถูกย้ายไปทำหน้าที่ที่ตนยังไม่คุ้นเคย จึงไม่ค่อยชอบใจ ไม่ค่อยมีใจรักที่จะทำงานนั้น ถ้าเมื่อจำเป็นที่จะต้องทำงานเช่นนั้น ก็ต้องปลูกฉันทะ ให้มีความรัก ความพอใจที่จะทำงานนั้นด้วยความพากเพียร ไม่ย่อท้อ หมั่นคอยดูแลเอาใจใส่ คอยปรับปรุงวิธีทำงานให้ได้ผลดี ด้วยจิตใจจดจ่อไม่วางธุระโดยไม่เบื่อหน่าย ย่อมบรรลุความสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพได้

ฉันทะ คือ “ใจรัก” หรือความพอใจในการทำงาน หรือกิจการอาชีพที่ตนกระทำอยู่ ย่อมยังคุณธรรมข้ออื่นๆ ให้เกิดและเจริญขึ้นด้วย เพราะเหตุนั้น ฉันทะจึงเป็นเหตุปัจจัยที่สำคัญที่จะนำให้ถึงความสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง ยังให้เกิดความเจริญและสันติสุขมีแก่ตนเองและแก่ส่วนรวมได้ ด้วยประการฉะนี้

ข้อ ๒ วิริยะ คือ ความอุตสาหะพากเพียรในการทำงาน หรือในการประกอบอาชีพ ด้วยความอดทนต่อความยากลำบาก ไม่ย่อท้อ ไม่ทอดทิ้งธุระเสียกลางคัน ย่อมนำไปสู่ความสำเร็จด้วยดีได้ ส่วนบุคคลใดมีแต่ความเกียจคร้านในการกระทำกิจการงานหรือการอาชีพ ย่อมไม่บรรลุความสำเร็จด้วยดีได้ ดังพระพุทธภาษิต (ขุ. ธ. ๒๕/๑๘/๓๐) ว่า

โย จ วสฺสสตํ ชีเว กุสีโต หีนวีริโย

เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย วิริยํ อารภโต ทฬฺหํฯ

แปลความว่า “ผู้เกียจคร้าน มีความเพียรเลว พึงเป็นอยู่ตั้งร้อยปี ส่วนผู้ปรารภความเพียรมั่นคง มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ก็ยังประเสริฐกว่าฯ”

ข้อ ๓ จิตตะ คือ ความมีใจเป็นสมาธิ มีใจจดจ่อ คอยเอาใจใส่ดูแลกิจการงานหรือการอาชีพที่ตนกระทำอยู่เสมอ ให้การทำกิจการงานหรือการประกอบอาชีพนั้นเป็นไปด้วยดี ย่อมยังให้บรรลุความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้

ข้อ ๔ วิมังสา คือ สติปัญญาสอดส่อง คอยพิจารณาเหตุ สังเกตผล และคอยพิจารณาปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงาน หรือการประกอบอาชีพของตนให้เป็นไปด้วยดี ย่อมบรรลุความสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพ และช่วยให้ดำเนินชีวิตตนและนำผู้อื่นให้ไปแต่ในทางเจริญ และสันติสุขที่ถาวรแท้จริงได้

คำว่า “มีประสิทธิภาพ” หมายความถึง ผลสำเร็จอย่างสูงจากการกระทำกิจการงานหรือการอาชีพ ด้วยค่าลงทุนต่ำ หรือประหยัด

คำว่า “ผลสำเร็จ” ณ ที่นี้ หมายถึง ผลิตผลของงานที่ได้ ดังเช่น ผลผลิตการเกษตร ผลกำไรของธุรกิจหรือการค้าขาย ผลิตผลของงานราชการที่อำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชน เป็นต้น ซึ่งรวมเรียกว่า “ประสิทธผล” ของงาน กับทั้ง “ความพึงพอใจ” ของบุคลากรผู้ทำงาน และลูกค้า หรือประชาชนผู้จะได้รับประโยชน์จากกิจการงานนั้น ด้วย

คำว่า “ค่าลงทุนต่ำ” หมายความถึง การใช้งบประมาณ กำลังบุคลากรหรือแรงงาน และเวลาในการทำงานหรือการประกอบอาชีพนั้นๆ น้อย คือโดยประหยัด นั่นเอง

แต่การที่ผู้ทำงานทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับผู้บริหารจะพิจารณาเหตุสังเกตผลในการทำงาน หรือในการดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงานให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูงนั้น จะต้องศึกษาหาข้อมูลที่จำเป็น จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ที่ตรงประเด็น และที่สมบูรณ์ดีพอ เพื่อใช้ในการพิจารณาปัญหาของการทำงาน หรือการประเมินผลของงาน ให้เห็นวิธีป้องกันแก้ไขปัญหาในการทำงาน หรือในการบริหารงานที่ตนรับผิดชอบ อย่างแจ้งชัดจึงจะสามารถปรับปรุงวิธีการทำงานหรือวิธีการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงได้

sสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้ตรัสสอนการทำงานด้วยสติปัญญาสอดส่องไว้ (ขุ. ชา. มหา. ๒๘/๙๖๙/๓๓๙) ว่า

ปญฺญวา พุทฺธิสมฺปนฺโน วิธานวิธิโกวิโท

กาลญฺญู สมยญฺญู จ ส ราชวสตึ วเสฯ

แปลความว่า “ผู้มีปัญญา ถึงพร้อมด้วยความรู้ ฉลาดในวิธีจัดการงาน รู้กาลและรู้สมัย เขาพึงอยู่ในราชการได้ฯ”

“อิทธิบาท” เป็นข้อปฏิบัติให้บรรลุถึงความสำเร็จในกิจการงานหรือการอาชีพด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง ด้วยประการฉะนี้

สำหรับหลักธรรมนำให้ผู้กระทำการงาน หรือผู้ประกอบการอาชีพให้ประสบแต่ความสันติสุขอย่างแท้จริง ทั้งแก่ตนเองและทั้งแก่ผู้อื่นโดยส่วนรวม นั้น มีหลายประการ ได้แก่

(๑) ต้องเป็นการกระทำการงานโดยชอบธรรม (สมฺมากมฺมนฺต) หรือเป็นอาชีพโดยชอบธรรม (สมฺมาอาชีว) กล่าวคือ ต้องเป็นการกระทำงานหรือการประกอบอาชีพโดยถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ถูกต้องตามกฎหมายของบ้านเมือง และเป็นกิจการงานหรือการอาชีพที่ปราศจากโทษ จึงจะให้ผลเป็นความเจริญและความสันติสุขอย่างถาวรแท้จริง ทั้งแก่ตนเองและทั้งแก่ผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคมด้วย

ส่วนการกระทำกิจการงานหรือการอาชีพที่ไม่ชอบธรรม กล่าวคือ ที่ผิดศีล หรือผิดกฎหมายของบ้านเมือง ได้แก่ การทำงานที่ทุจริต คดโกง หรือหลอกลวงเขาเลี้ยงชีวิต และกิจการงานหรืองานอาชีพบางอย่างแม้จะถูกต้องตามกฎหมาย และไม่ผิดศีล แต่เป็นกิจการงานที่มีโทษ ชื่อว่า "ผิดธรรม" เช่น ความเป็นนักเลงสุรา ความเป็นนักเลงผู้หญิง และความเป็นนักเลงการพนันที่ได้รับอนุญาตอย่างถูกต้องตามกฎหมายถึงแม้จะกระทำการได้สำเร็จ และผู้กระทำจะรู้สึกเป็นสุขในความสำเร็จในเบื้องต้น แต่เพราะเป็นกิจการงานหรือการอาชีพที่ผิดศีล ผิดธรรม และผิดกฎหมายของบ้านเมือง เป็นการกระทำที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนหรือเสียหาย ชื่อว่า เป็นบาปหรืออกุศลกรรม จึงย่อมให้ผลเป็นโทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อน สะท้อนกลับมาสู่ตัวผู้กระทำบาปหรืออกุศลกรรมนั้นเอง และทั้งอาจมีผลถึงครอบครัวญาติมิตรที่มีส่วนสัมพันธ์ในการกระทำกิจการงานหรือการอาชีพร่วมกันนั้นอีกด้วย ดังตัวอย่างเช่น

บุคคลผู้เป็นนักเลงการพนัน ติดการพนัน แม้จะเข้าไปเล่นการพนันตามบ่อนที่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ หรือตามบ่อนที่ตั้งขึ้นโดยถูกต้องตามกฎหมาย เช่น สนามม้า อันชื่อว่า เป็นแหล่งอบายมุข คือ เป็นปากทางแห่งความวิบัติฉิบหาย แม้ผู้เล่นพนันจะเล่นได้มาบ้างก็ตาม แต่ก็ทำให้เกิดความฟูใจ ย่ามใจ อยากจะได้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วยความโลภ ก็จึงกลับไปเล่นใหม่อีก บ่อยๆ เข้าก็ย่อมประสบความพ่ายแพ้และสูญเสียทรัพย์จนได้ เมื่อแพ้พนันต้องสูญเสียทรัพย์ ก็เกิดความเสียดาย อยากจะเล่นแก้ตัวใหม่ให้ได้ทรัพย์กลับคืนมา ยิ่งเล่นก็ยิ่งสูญเสีย เพราะขึ้นชื่อว่าการพนันแล้ว มีแต่ให้ผู้เล่นพ่ายแพ้และสูญเสียมากกว่าที่จะได้ เพราะโอกาสที่จะทายผิดพลาด หรือแพ้การพนันนั้นมีมากกว่าโอกาสที่จะทายถูกและชนะการพนันมากมายนัก ซึ่งก็เป็นที่รู้ๆ กันอยู่ แต่พอผีพนันเข้าสิงใจ คือติดการพนันเสียแล้ว ก็หน้ามืดตามัวจนได้ บางรายถึงสิ้นเนื้อประดาตัว สูญสิ้นหมดทุกสิ่งทุกอย่าง บางรายต้องสูญเสียแม้บุตรภรรยาอันเป็นที่รัก ถึงบ้านแตกสาแหรกขาดก็มี เมื่อหมดเนื้อหมดตัว และสูญสิ้นหมดทุกสิ่งทุกอย่าง บางรายถึงฆ่าตัวตายก็มี บางรายมีหนี้สินมากล้นเพราะการพนัน ต้องหลบลี้หนีหน้าเจ้าหนี้ที่คอยติดตามทวงถาม เมื่อไม่สามารถจะใช้หนี้ได้ ก็อาจถูกทำร้าย หรือถูกฆ่าตายไปก็มี จึงมีคำสุภาษิตโบราณกล่าวไว้ว่า "ไฟไหม้บ้าน ยังพอมีที่ดินเหลืออยู่ แต่พอผีพนันเข้าสิงต้องสูญเสียทุกอย่าง แม้ที่ดินก็ไม่เหลือ"

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสสอนไว้ (สุ. ขุ. ๒๕/๓๐๔/๓๔๗) ว่า

อิตฺถีธุตฺโต สุราธุตฺโต อกฺขธุตฺโต จ โย นโร

ลทฺธํ ลทฺธํ วินาเสติ ตํ ปราภวโต มุขํฯ

แปลความว่า คนใดเป็นนักเลงผู้หญิง นักเลงสุรา และนักเลงการพนัน ย่อมล้างผลาญทรัพย์ที่ตนได้แล้วๆ ข้อนี้เป็นเหตุแห่งความฉิบหายฯ

และได้ตรัสไว้ (ขุ. ธ. ๒๕/๓๒/๕๖) อีกว่า

อกตํ ทุกฺกตํ เสยฺโย ปจฺฉา ตปฺปติ ทุกฺกตํ

กตญฺจ สุกตํ เสยฺโย ยํ กตฺวา นานุตปฺปติฯ

แปลความว่า "ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า เพราะความชั่วทำให้เดือดร้อนในภายหลัง ความดี ทำนั่นแหละเป็นการดี เพราะทำแล้วไม่เดือดร้อนในภายหลังฯ"

เหตุนั้นบัณฑิตผู้มีปัญญาอันเห็นชอบ จึงประกอบแต่การงานหรือการอาชีพที่ชอบธรรมและที่ไม่มีโทษ จึงจะบรรลุผลความสำเร็จ ถึงความเจริญและมั่นคง และได้ประสบแต่ความสันติสุขในกาลทุกเมื่อ ไม่เสื่อมเลย ส่วนคนพาล คือ คนโง่เขลาเบาปัญญา ไม่รู้ ไม่สำเหนียกบาป-บุญ คุณ-โทษตามที่เป็นจริง มีความเห็นผิดๆ มักประกอบกิจการงานหรือการอาชีพที่ไม่ชอบธรรม และที่มีโทษ ย่อมไม่บรรลุผลสำเร็จอันให้บังเกิดความเจริญมั่นคงและความสันติสุขอย่างถาวรแท้จริงได้ กลับจะต้องได้รับผลเป็นโทษเป็นความทุกข์เดือดร้อน ทั้งแก่ตนเอง แก่สังคม และครอบครัว ต่อๆ ไปไม่มีที่สิ้นสุด

(๒) ผู้ทำกิจการงานหรือการอาชีพต้องเป็นผู้มีศีลมีธรรมประจำใจ คำว่า "ผู้มีศีล" หมายความว่า ผู้มีความสำรวมระวังความประพฤติปฏิบัติทางกายและทางวาจาของตน ให้สงบเรียบร้อยดีไม่มีโทษ กล่าวคือคอยควบคุมความประพฤติของตนให้ไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

เมื่อประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบแห่งศีล ในกรอบขอบเขตแห่งกฎหมายของบ้านเมือง ไม่ประพฤติเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อนเสียหาย ก็ไม่มีผลให้มีเวรภัยใดๆ แก่ตน จึงย่อมประสบแต่ความสงบสุขในกาลทุกเมื่อเป็นธรรมดา แม้จะมีบาปกรรมเก่า หรือเศษแห่งกรรมชั่วที่ได้เคยทำไว้ในปางก่อนติดตามให้ผลอยู่ แต่ถ้าได้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติตนอยู่แต่ในคุณความดี หลีกหนีความชั่วอยู่เสมอ จนบุญกุศลคุณความดีนำหน้าบาปอกุศล กรรมดีทั้งหลายย่อมให้ผลเป็นความเจริญและสันติสุขได้มากยิ่งๆ ขึ้นไปเอง ส่วนบาปกรรมเก่า หรือเศษแห่งกรรมชั่ว ที่ยังติดตามให้ผลอยู่ ก็ติดตามให้ผลได้น้อยลงไปเอง ความทุกข์เดือดร้อนจากหนักก็จะกลับบรรเทาเบาบางลง ส่วนความเจริญและสันติสุขอันเกิดแต่กรรมดีย่อมผลิตผลแก่ผู้กระทำกรรมดีนั้นยิ่งขึ้นไปตามลำดับเอง

คำว่า "ผู้มีธรรม" คือ ผู้มีคุณธรรม กล่าวคือ ความเป็นผู้มีบุญกุศลคุณความดีที่ได้สั่งสม อบรมมาเป็น บารมี อุปบารมี ถึงปรมัตถบารมี อยู่ในจิตสันดาน คือ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยะบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี รวม ๑๐ ประการ เรียกว่า บารมีสิบทัศ มีอย่างละ ๓ ระดับ รวมเป็นบารมี ๓๐ ทัศ

ผู้ประกอบกิจการงาน หรือการอาชีพโดยชอบธรรม และเป็นกิจการงานที่ปราศจากโทษ เมื่อประกอบเข้ากับบุญกุศลคุณความดีที่ได้เคยสั่งสม

อบรมมา เช่น คุณความดีด้วยการเสียสละหรือบริจาค ที่ได้เคยสั่งสมอบรมมา เจริญแก่กล้าขึ้นเป็นทานบารมี ทานอุปบารมี และถึงปรมัตถบารมี มาสมทบด้วยเพียงไร ย่อมสามารถประสบผลสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงเป็นความเจริญและสันติสุขที่ถาวรแท้จริงทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่นได้มากเพียงนั้น

จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้เป็นใหญ่สามารถบริหารกิจการใหญ่โต ที่มีความรับผิดชอบมาก และสามารถปกครองบังคับบัญชาผู้คนหรือหมู่ชนได้มาก ก็เพราะความเป็นผู้มีบุญกุศลคุณความดีที่ได้สั่งสมอบรมมามาก ดังเช่น ทานบารมี นี่แหละ จึงมีคำกล่าวว่า คนจะเป็นใหญ่ได้จริง ต้องเป็นคนมีบารมี ก็ได้แก่ "ทานบารมี" เป็นต้น นี้เองเป็นพื้นฐานสำคัญให้มีอัธยาศัยใจคอเป็นคนใจกว้าง กล้าเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อผู้อื่น หรือเพื่อส่วนรวมได้มาก แม้เจ้าพ่อ เจ้าแม่ทั้งหลายที่มีอำนาจเงิน อำนาจพวกพ้องบริวาร ก็เกิดแต่ทานบารมีนี้เอง

นอกจาก "ทานบารมี" แล้ว ผู้ที่จะเป็นใหญ่ สามารถบริหารกิจการใหญ่โตและปกครองบังคับบัญชาคนหมู่มากได้ ให้สามารถบรรลุผลสำเร็จและถึงความเจริญและสันติสุขอย่างถาวรแท้จริงได้นั้น ยังจะต้องประกอบด้วยกุศลคุณความดี บุญบารมี ประการอื่นๆ ได้แก่ ปัญญาบารมี เมตตาบารมี ฯลฯ เป็นต้น เป็นคุณเครื่องสนับสนุนค้ำจุนอีกด้วย

ผู้ประกอบพร้อมด้วยกุศลคุณความดี บุญบารมีทั้ง ๑๐ ประการ อันบุคคลได้ปฏิบัติสั่งสมอบรมมาถึงปัจจุบัน ย่อมช่วยให้เจริญปัญญาเห็นแจ้งในสภาวธรรมและสัจธรรมตามที่เป็นจริง อันช่วยให้รู้แจ้งทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง ให้สามารถพัฒนาวิชาความรู้ สติปัญญาความสามารถ และวิสัยทัศน์คู่คุณธรรม ให้เป็นหลัก เป็นวิธีการวางตน ปฏิบัติตน และวิธีการทำงานให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูงได้ คือ

(๑) หลักความถูกต้อง คือ รู้จักการวางตน ปฏิบัติตน และทำงานหรือการอาชีพให้ถูกต้องตามหลักวิชา ให้ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่างๆ และถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่ผิดศีล ผิดธรรม

(๒) หลักความเหมาะสม คือ รู้จักการวางตน ปฏิบัติตน และทำงานให้เหมาะสมกับบุคคลและประชุมชนหรือสังคม ให้เหมาะกับกาลเวลาและสถานที่ และให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ หรือสถานการณ์แวดล้อม

(๓) หลักความบริสุทธิ์ คือ รู้จักวางตน ปฏิบัติตน และประกอบกิจการงานหรือการอาชีพด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นการกระทำกิจการงานหรือการอาชีพที่สะอาด โปร่งใส สามารถให้ตรวจสอบได้ และ

(๔) หลักความยุติธรรม รู้จักวางตน ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยใจเที่ยงธรรม ไม่ลุแก่ความลำเอียงเพราะรักหรือโกรธชัง หรือกลัว และ/หรือ เพราะหลง ไม่รู้จริง คือ ไม่พิจารณาให้รอบคอบด้วยข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรงประเด็น และที่สมบูรณ์ ก่อนการพิจารณาตัดสินใดๆ

เมื่อบุคคลประกอบพร้อมด้วยกุศลคุณความดีและบุญบารมี และรู้จักพัฒนาหลักวิธีการวางตน ปฏิบัติตน และวิธีการทำงานหรือการอาชีพที่ชอบธรรม ด้วยหลักความถูกต้อง ความเหมาะสม ความบริสุทธิ์ และความยุติธรรม อย่างนี้ย่อมกระทำกิจการงานหรือการอาชีพได้บรรลุผลสำเร็จดี มี

ประสิทธิภาพ และยังให้เกิดความเจริญและความสันติสุขแก่ทั้งตนเอง และแก่ส่วนรวมได้มาก

แต่ถ้าขาดบุญบารมีอื่นๆ เช่น ขาดศีลบารมี ปัญญาบารมี เมตตาบารมี เป็นต้น เป็นคุณเครื่องช่วยเกื้อหนุนแล้ว แม้จะได้เป็นใหญ่ เป็นหัวหน้า เป็นผู้นำคน ก็เป็นได้ไม่นาน เพราะความขาดปัญญาอันเห็นแจ้งในสัจจธรรมตามที่เป็นจริง ทำให้มีความเห็นวิปริตผิดจากทำนองคลองธรรม เป็นมิจฉาทิฏฐิ ให้ไม่เห็นการกระทำหรืออาชีพที่เป็นโทษ โดยความเป็นโทษ และไม่เห็นการกระทำคุณความดีและอาชีพที่สุจริต โดยความเป็นคุณตามที่เป็นจริง จึงมักเป็นผู้หลงมัวเมาในชีวิต หลงอำนาจ หลงตัวหลงตน ประพฤติผิดศีล ผิดธรรม และมักประกอบธุระกิจการงานหรือการอาชีพที่เป็นโทษ ที่ทุจริตผิดกฎหมาย ได้แก่ การคอร์รัปชั่นในวงการต่างๆ การประกอบธุรกิจนอกกฎหมาย เช่น ค้าของเถื่อน ธุรกิจการค้าอาวุธและเครื่องทำลายล้างต่างๆ ธุรกิจการพนัน การผลิตและจำหน่ายยาเสพติดให้โทษ เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ธุรกิจการค้าประเวณี เหล่านี้ เป็นต้น

ผู้กระทำกิจการงาน หรือการอาชีพที่ไม่ชอบธรรม คือที่ทุจริตและเป็นโทษเช่นนี้ ถึงจะเป็นใหญ่ มีอำนาจเงิน มีอำนาจพวกพ้องบริวารมาก และแม้จะมีรายได้จากอาชีพที่ทุจริตผิดกฎหมายเช่นนี้มาก ก็เป็นแต่เพียงความสำเร็จชั่วคราว ไม่ถาวร ย่อมจะหาความเจริญและสันติสุขอย่างแท้จริงได้ยาก และมักประสบความวิบัติเสียหาย และความทุกข์เดือดร้อนในภายหลังได้อีก ดังที่มีข่าวปรากฏให้ได้ยินได้ฟังอยู่บ่อยๆ ในทุกวันนี้

กล่าวโดยสรุป "หลักธรรม" คำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่จะช่วยให้ผู้กระทำกิจการงานหรือการอาชีพได้บรรลุผลสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพ คือ "อิทธิบาท" หมายความถึง ข้อปฏิบัติในการทำการงานให้สำเร็จ มี ๔ ประการ คือ ฉันทะ ความรักงาน ๑ วิริยะ ความพากเพียร ๑ จิตตะ ความเอาใจจดจ่อ เอาใจใส่ดูแลให้การทำงานดำเนินไปด้วยดี ๑ วิมังสา สติปัญญาสอดส่องการทำกิจการงานหรือการอาชีพ ให้เป็นไปด้วยดีไม่มีปัญหา ๑ ส่วนหลักธรรมนำไปสู่ความเจริญและสันติสุข ได้แก่ การทำงานหรือการอาชีพที่ปราศจากโทษ และเป็นผู้มีกุศลคุณความดี บุญบารมีที่ได้เคยสั่งสมอบรมมา พัฒนาขึ้นเป็นหลักและวิธีการวางตนปฏิบัติตน และการทำงานด้วย ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความบริสุทธิ์และความยุติธรรม ก็จะทำให้การทำงานหรือการประกอบอาชีพ สามารถบรรลุความสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพ และอำนวยประโยชน์สุข คือ ความเจริญและสันติสุขอย่างถาวรแท้จริง แก่ทั้งตนเองและทั้งส่วนรวมได้ ด้วยประการฉะนี้

วันนี้อาตมภาพขอยุติปาฐกถาธรรมไว้เพียงนี้ก่อน ขอความสุขสวัสดีจงมีแก่สาธุชนผู้ฟังทุกท่าน เจริญพร